

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟ

Η. Γ. ΜΑΡΙΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

«Ἡ Ἑλλάς τὰς ὥρας πολλὸν τι
κάλιστα κεκρημένης ἔλαχε».

Ἡρόδοτος III, 106.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Ἡ Ἑλλάς τὰς ὥρας πολλὸν τι
κάλλιστα κεκρημέναις ἔλαχε».

Ἡρόδοτος III, 106.

Γενικά. Τὸ κλίμα τῶν παραμεσογείων χωρῶν ἀποτελεῖ, ὡς γνωστὸν, ἴδιον τύπον κλίματος, τὸν μεσογειακὸν λεγόμενον, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζουσι κυρίως χειμεριναὶ βροχαὶ καὶ ξηρασία κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Ἡ Ἑλλάς κλιματολογικῶς ἀνήκει, φυσικά, εἰς τὸν τύπον τοῦτον κατὰ τὰς γενικὰς του γραμμὰς, ἐν ταῖς λεπτομερείαις ὅμως, λόγῳ τῆς τοπογραφικῆς διαμορφώσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ συνεχοῦς ἐναλλαγῆς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, διακρίνεται διὰ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τοῦ κλίματος αὐτῆς.

Οὕτως, ἀπὸ τοῦ ξηροῦ κλίματος τῆς Ἀττικῆς μεταπίπτομεν εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς βορείου καὶ δυτικῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ μετάπτωσις αὕτη γίνεται ἐμφανῆς τόσον εἰς τὰ ρέοντα ὕδατα ὅσον καὶ εἰς τὴν βλάστησιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν περιοχὴν τῆς χώρας δυνάμεθα, λόγῳ τῶν τοπικῶν διαμορφώσεων, νὰ συναντήσωμεν τοιαύτας κλιματικὰς διαφορὰς μεταξὺ τόπων πλησίον ἀλλήλων κειμένων, οἷας ὀλίγαὶ χῶραι τῆς ὑψηλίου παρουσιάζουν.

Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους. Ὁ χειμῶν ἀρχεται ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου, τότε δὲ μόνον τὸ ψῦχος γίνεται αἰσθητὸν εἰς τὰς πεδιάδας καὶ τὰς ἀκτὰς· μέχρι τοῦ μηνὸς τούτου ἡ θερμοκρασία διατηρεῖται συνήθως γλυκεῖα, ὃ δὲ καιρὸς, ἂν καὶ βροχερός, εἶναι φθινοπωρινός. Ἡ βροχερὰ ἐποχὴ τοῦ ἔτους εὐρίσκεται τότε ἐν τῇ ἀκμῇ της. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πνέουσιν ἐναλλὰξ οἱ νότιοι ὑγροὶ ἄνεμοι φέροντες βροχὰς καὶ οἱ βορειοανατολικοὶ ψυχροὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι συνοδεύονται πολλάκις ὑπὸ χιόνων καὶ τραχύνουσι τὴν ἄλλως ἡπιάν μορφὴν τοῦ χειμῶνος. Αἱ βροχαὶ δὲν διαρκοῦσιν ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, διακόπτονται δὲ συχνὰ ὑπὸ ἡλιολούστων ἑαρινῶν ἡμερῶν, τῶν γνωστῶν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀ λ κ υ ο ν ἰ δ ω ν.

Τὸ ἔα ρ εἶναι βραχείας διαρκείας, διότι, συνήθως, ὃ μὲν χειμῶν εἶναι ὄψιμος, τὸ δὲ θέρος ἀρχεται πρωΐμως. Οἱ δύο πρώτοι ἑαρινοὶ μῆνες, ὁ Μάρτιος καὶ ὁ Ἀπρίλιος, εἶναι συνήθως εὐχάριστοι, ἡ δὲ θερμοκρασία εἶνε κατ' αὐτοὺς μετρία. Ὁ Μάιος παρουσιάζει μᾶλλον τὰ χαρακτηριστικὰ θερινοῦ μηνός, εἶνε δέ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, θερμός.

Τὸ θέρους ἄρχεται κυρίως κατὰ τὸν Ἰούνιον. Ἡ ξηρασία κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι γενικὴ διακοπτομένη ἐνίοτε ὑπὸ βροχοφόρων καταγίδων. Κατ' αὐτὴν ὁ καύσων εἰς τὰ πεδινὰ ἰδίᾳ εἶνε ἀφόρητος, μετριαζόμενος μόνον ὑπὸ τῆς πνεύσης δροσερᾶς θαλασσίας αὔρας καὶ τῶν ἐπιπέδων ἀνέμων.

Τὸ φθινόπωρον εἶνε μακρὸν καὶ θερμὸν, ἄρχεται δὲ περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου καὶ παρατείνεται πολλάκις εἰς τινὰς περιοχάς, καὶ μέχρι αὐτῶν τῶν μέσων τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ ψῦχος δὲν εἶνε δριμύ, αἱ δὲ βροχαί, συνήθως ῥαγδαῖαι, δὲν διαρκοῦσι πολὺ. Ἐν γένει τὸ φθινόπωρον δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἑλλάδι ὡς ἡ καλύτερα ἐποχὴ διαμονῆς, ὡς ἐν τῇ δυτικῇ εἶναι ἡ ἀνοιξίς.

Θερμοκρασία τοῦ ἀέρος. Ἀπὸ θερμομετρικῆς ἀπόψεως τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀπὸ τοῦ καθαρῶς «*χερσαίου*», τὸ ὁποῖον συναντᾶται εἰς τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, Ἠπειρὸν καὶ Θεσσαλίαν, γίνεται ἐφ' ὅσον βαίνομεν πρὸς νότον «*εὐκρατον*» καὶ πλησιάζει πολὺ πρὸς τὸ «*θαλάσσιον*», εἰς τὰς νήσους τοῦ νοτίου Αἰγαίου.

Ἡ θερμοκρασία ἐν Ἑλλάδι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς ἔλαττοῦται, κατὰ κανόνα, ἀπὸ Ν. πρὸς Β' ἡ θερμομετρικὴ ὁμοῦς αὕτη διανομὴ παρουσιάζει τοπικὰς τινὰς ἀνωμαλίας ὀφειλόμενας εἰς τὴν τοπογραφικὴν διαμόρφωσιν τῆς χώρας. Αἱ ἀνωμαλίαι αὗται γίνονται μᾶλλον αἰσθηταὶ κατὰ τοὺς ψυχροὺς μῆνας.

Οὕτως ἡ Ἑλλάς περικλείεται ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἰσοθέρων τῶν 14°,5 καὶ τῶν 19°,5, αἱ ὁποῖαι εἶναι διατεταγμέναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κατὰ γεωγραφικὸν πλάτος. Ἡ ἰσόθερος τῶν 19°,5 ἀκολουθεῖ τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης, ἡ δὲ τῶν 14°,5 διατρέχει μικρὸν τμήμα τῆς δυτικῆς Θράκης. Αἱ λοιπαὶ ἰσόθεροι, αἱ περιλαμβανόμεναι μεταξὺ τῶν δύο τούτων, εἶναι διατεταγμέναι σχεδὸν παραλλήλως πρὸς αὐτάς.

Κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας τοῦ ἔτους αἱ ἰσόθεροι εἶναι διατεταγμέναι σχεδὸν κατὰ γεωγραφικὸν πλάτος, ἡ δὲ διάταξις αὕτη παρατηρεῖται ἐν μέρει καὶ κατὰ τοὺς φθινοπωρινοὺς καὶ ἑαρινοὺς μῆνας. Ἀντιθέτως κατὰ τὴν θερινὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους αἱ ἰσόθεροι χάνουσι τὴν διάταξιν ταύτην καὶ ἀκολουθοῦσι τὴν τοπογραφικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ θέρους αἱ θερμομετρικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ διαφορῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι μικρότεραι ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἡ δὲ ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας μετὰ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους εἶναι ταχύτερα εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν δυτικὴν, ἔνθα ἡ ἐπίδρασις τῆς θαλάσσης ὠθεῖ τὰς ἰσοθέρους πρὸς βορρᾶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλάδων ὁ χειμὼν εἶναι γλυκύτερος καὶ

τὸ θέρος δροσερώτερον ἢ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι. Ἡ θερμοκρασία τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ τῆς Κρήτης καὶ Ἐπείρου εἶναι ἀνωτέρα, κατὰ βαθμὸν περίπου, τῆς θερμοκρασίας τῶν παραλίων πόλεων τῆς Ριβιέρας, τῶν φημιζομένων διὰ τὴν γλυκύτητα τοῦ κλίματος αὐτῶν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Τὸ θέρος ἐν Ἑλλάδι, ἰδίᾳ εἰς τὰς πεδιάδας, εἶναι βαρὺ, ἢ δὲ θερμοκρασία ἐνίοτε ὑπερβαίνει τοὺς 40° κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας, συνήθως ὁμως αὕτη κυμαίνεται μεταξὺ 32° - 36°. Αἱ ὑψηλότεραι θερμοκρασίαι παρατηροῦνται συνήθως κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Ἰουλίου, ἢ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Αὐγούστου. Ἐξ ἄλλου ὁ χειμὼν τῶν παραλίων τόπων εἶναι ἥπιος καὶ γλυκὺς, ἢ δὲ θερμοκρασία σπανίως κατέρχεται εἰς τὸ 0° ἢ κάτω τοῦ βαθμοῦ τούτου (μερικὸς παγετός) εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα, ἔτι δὲ σπανιώτερον παραμένει εἰς τὸ 0° ἢ κάτω τοῦ βαθμοῦ τούτου καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν (ὀλιγὸς παγετός).

Ἡμέραι μερικῶν παγετῶν παρατηροῦνται συνήθως εἰς τὴν Β. Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῆς χώρας ἢ εἰς τὴν νότιον καὶ τὰ παράλια ἐν γένει ὁ ἀριθμὸς ὁμως τῶν ἡμερῶν τούτων εἶναι σχετικῶς μικρὸς καὶ σημειοῦται ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου, λίαν δ' ἐκτάκτως κατ' Ἐπείρου. Ἡμέραι ὀλιγῶν παγετῶν εἶναι σπάνιον φαινόμενον ἐν Ἑλλάδι, εἰς τινὰς δὲ περιοχὰς τῆς χώρας, ὡς εἰς τὴν παράκτιον ζώνην τῆς Πελοποννήσου, τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὡς καὶ ἀνὰ τὰ πεδινὰ καὶ τὰ παράκτια τῆς Κρήτης, οὐδόπως ἐσημειώθη. Εἰς τὰς περιοχὰς τῆς μεγαλυτέρας συχνότητος αὐτοῦ, ὡς ἐν Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, Ἠλείῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, περιορίζεται σχεδὸν εἰς τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον.

Τέλος ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται καὶ ἡ γνωστὴ ἀστασία αὐτοῦ, εἶναι ἡ συχνότης καὶ τὸ αἰφνίδιον τῶν καιρικῶν μεταβολῶν. Κατὰ τοὺς ψυχροὺς ἰδίᾳ μῆνας παρατηροῦνται συχνὰ μεταβολαὶ τῆς θερμομετρικῆς καταστάσεως τόσον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὅσον καὶ ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Ἵγγρασία τοῦ ἀέρος. Ἀπὸ ὑδρομετρικῆς ἀπόψεως ἡ Ἑλλὰς ἐσφαλμένως θεωρεῖται ὡς χώρα ἐξαιρετικῶς ξηρά. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος ὡς ἐξαιρετικῶς ξηροῦ ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνώμαλον κατανομήν τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ εἰς τὸν πραγματικῶς μικρὸν βαθμὸν εἰς τὸν ὁποῖον κατέρχεται ἐνίοτε ἡ σχετικὴ ὑγρασία, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, ἐν Ἀττικῇ. Ἡ περιοχή αὕτη εἶναι πράγματι ἐκ τῶν ξηροτέρων τῆς Εὐρώπης ἢ δὲ σχετικὴ ὑγρασία ἐν αὐτῇ, κατὰ τινὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ θέρους, πίπτει μέχρι τοῦ 5%. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ τὸ ὠραῖον κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ αὐτῆς χρῶμα, τὸ ὁποῖον τόσον ὑμνησαν οἱ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ σχετικὴ ὑγρασία λαμβάνει ἐν Ἑλλάδι τὴν μεγίστην αὐτῆς τιμὴν

κατά την χειμερινήν περίοδον, τὴν δὲ ἐλαχίστην κατὰ τὴν θερινήν. Τὸ φθινόπωρον παρουσιάζει μεγαλυτέραν ὑγρασίαν τοῦ ἔαρος, μάλιστα δὲ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα. Γενικῶς ἡ ξηρὰ ἐποχὴ, ἀρχομένη κυρίως ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου, καθίσταται ἐξαιρετικῶς αἰσθητὴ κατὰ τοὺς λίαν θερμοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τέλους Ἀπριλίου, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴν ἐμφανίσεως τῶν ὑφέσεων ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἡ ὑγρασία εἶναι συνήθως λίαν ὑψηλὴ, καθισταμένη ἐνίοτε ἀποτόμως, ἅμα τῇ ἐπικρατήσει τῶν βορείων ψυχρῶν ἀνέμων, πολὺ ὀλίγη.

Ἡ μέση ἐτησίᾳ σχετικὴ ὑγρασία κυμαίνεται ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ 60% ἕως 70%.

Ἄνεμοι. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ ὄνομα χώρας ἀνεμώδους, ὃ δὲ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς οὗτος εἶναι μᾶλλον δεδικαιολογημένος. Οἱ συχνότερον πνέοντες ἄνεμοι εἶναι κατὰ πρῶτον μὲν λόγον οἱ τοῦ βορείου τομέως καὶ κατὰ δευτέρον οἱ τοῦ νοτίου. Ἐκ τούτων τινὲς παρουσιάζουσιν ἴδια χαρακτηριστικὰ καὶ δι' ἰδίων ὀνομάτων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπιμήθησαν, ὡς: ἔτησίαι, ἐρνιθίαι, λευκόνοτοι, αὔραι κλπ.

Ἡ διανομὴ τῶν ἀνέμων ἐν Ἑλλάδι, ὡς ὑποκειμένη κατὰ μέγαν βαθμὸν εἰς τοπικὰς ἐπιδράσεις, ἄς δημιουργεῖ ὁ πλούσιος διαμελισμὸς τῆς χώρας ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ ἀνώμαλος πολλάκις διάταξις τῶν ὄρειων ὄγκων, οἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι μέγα μέρος αὐτῆς, δυσκόλως δύναται νὰ περιγραφῇ δι' ὀλίγων. Γενικῶς ὅμως κατὰ τὸ θέρος τὴν Ἑλλην. χερσόνησον διατρέχουσι συνηθέστερον οἱ βόρειοι ἄνεμοι, οἱ κληθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διὰ τὴν κανονικὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν ἔτησίαι. Οἱ ἄνεμοι οὗτοι τῶν ὁποίων ἡ διεύθυνσις ποικίλλει ἀπὸ Β ἕως ΒΑ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου, ἐμφανίζονται εἰς τὸ Ἰόνιον καὶ τὴν δυτικὴν ἐν γένει Ἑλλάδα ὡς ΒΔ. Οἱ ἐτησίαι πνέουσιν κανονικώτατα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, ὁσάκις ὅμως λόγῳ δυναμικῶν αἰτίων παύσωναι, διαδέχονται τούτους, εἰς τοὺς παραθαλασσίους τόπους, ἄνεμοι τοπικοί, αἱ αὔραι, ὧν ἡ εἰς ἕκαστον τόπον διεύθυνσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως τῆς θαλάσσης ὡς πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Ἡ τοιαύτη ὑπεροχὴ τῶν βορείων ἀνέμων διακόπτεται συνήθως κατὰ τὸ φθινόπωρον, ὅτε ἐμφανίζονται ἄνεμοι τοῦ νοτίου τομέως παρουσιάζοντες ἀξιοσημείωτον συχνότητα, ἥτις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς ἰσοβαρικῆς καταστάσεως ὑπὲρ τὴν Μεσόγειον, καὶ οἵτινες ἀνυψοῦσι τὴν θερμοκρασίαν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ καθιστῶσι τὸ φθινόπωρον ἐποχὴν εὐάρεστον. Ἐνίοτε ὅμως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπερισχέει, ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον, ἡ συχνότης τῶν βορείων ἀνέμων.

Κατὰ τὴν χειμερινήν περίοδον καὶ πάλιν ἐπικρατοῦσιν οἱ βόρειοι ἄνεμοι, οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην

ύφιστάμενον ὑπὲρ τὴν Σιβηρίαν μόνιμον ἀντικυκλῶνα, ἔστι δ' ὅτε καὶ εἰς προέκτασιν τοῦ μόνιμου ἀντικυκλῶνος τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς βορρᾶν. Πολλάκις ὁμοῦ κατὰ τὴν ψυχρὰν ταύτην περίοδον τοῦ ἔτους πνέει ἐν Ἑλλάδι ὁ Σιρόκκος. Ὁ θερμὸς οὗτος καὶ συνήθως ὑγρὸς καὶ σφοδρὸς Ν-ΝΔ ἄνεμος τῆς Μεσογείου ἐμφανίζεται εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα συνήθως μὲν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου, ἔτι δὲ κατὰ τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον.

Οἱ κατὰ τὸ ἔαρ πνέοντες ἄνεμοι τοῦ νοτίου τομέως εἶναι ἰκανῶς συχνοί, φέρουσι δέ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χειμερινὴν περίοδον, εὐάρεστον καιρὸν μὲ ἡμέρας ἡλιολούστους, ἐξ οὗ καὶ λευκονότους ἐκάλουν τούτους οἱ ἀρχαῖοι. Οἱ δὲ βόρειοι, μετὰ τῆς αὐτῆς περιόδου συχνότητος πνέοντες κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀρνιθίαι, εἶνε δὲ ψυχροὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου αἴτιοι τῶν ὀψίμων χειμῶνων ἐν Ἑλλάδι. Σημειωτέον ὁμοῦ ὅτι παρουσιάζονται ἔτι καθ' ἃ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐντελῶς ἔλλείπουν.

Αἱ ὄρογραφικαὶ συνθήκαι τῆς χώρας παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν πλείστων τοπικῶν ἀνέμων. Ἐκ τούτων θὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὸν Λίβα ὡς παρουσιαζόμενον εἰς πολλὰς περιοχάς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι σήμερον γνωστοὶ ἐν Ἑλλάδι οἱ θερμοὶ καὶ ξηροὶ κατεβατοὶ ἄνεμοι διαφόρων διευθύνσεων εἰς τοὺς διαφόρους τόπους τῆς χώρας. Οἱ ἄνεμοι οὗτοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ πρὸς τὸν Foehn ὀφείλονται δὲ εἰς ἀνάλογα πρὸς τοῦτον αἴτια.

Ἐξάτμισις. Ὡς εἶναι φυσικὸν ἡ ἐξάτμισις κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας εἶναι ἰσχυροτάτη ἐν Ἑλλάδι, καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς μεγάλης ἡλιοφανείας, τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, τῆς διαυγείας τοῦ οὐρανοῦ, τῆς σμικρᾶς σχετικῶς ὑγρασίας καὶ τοῦ ἀνεμώδους τῆς χώρας.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν δεδομένων τῶν Ἀθηνῶν, τὸ στοιχεῖον τοῦτο παρουσιάζει τὴν μεγίστην αὐτοῦ τιμὴν κατὰ Ἰούλιον καὶ τὴν ἐλαχίστην κατὰ Δεκέμβριον. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι κατὰ τὸν μῆνα τῆς μεγίστης αὐτῆς τιμῆς ἡ ἐξάτμισις ἐν Ἀθήναις εἶναι τετραπλασία τῆς τοῦ μηνὸς τῆς ἐλαχίστης.

Βροχῆ. Ἐν τῇ Μεσογείῳ, ὡς γνωστόν, τὸ ἔτος ὀμβρομετρικῶς περιλαμβάνει δύο ἐποχάς: τὴν βροχερὰν χειμερινὴν καὶ τὴν ξηρὰν θερινὴν. Ἡ ἔκτασις ἐκάστης τῶν ἐποχῶν τούτων, ποικίλλει εἰς τοὺς διαφόρους τόπους. Κατὰ κανόνα δὲ ἡ βροχῆ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἐλαττοῦται ἐκ Δ πρὸς Α καὶ ἐκ Β πρὸς Ν. Ὁ τελευταῖος ὁμοῦ οὗτος κανὼν παρουσιάζει ἐξαιρέσεις τινὰς ὀφειλομένας εἰς τοπικὰ αἴτια.

Ἡ Ἑλλάς, κειμένη ἐν τῇ ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, παρουσιάζει εἰς τὰς γενικὰς αὐτῶν γραμμὰς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἡ διανομὴ ὁμοῦ τῆς βροχῆς ἐν αὐτῇ διέπεται κυρίως ἐκ τῆς τοπογραφικῆς

διαμορφώσεως τοῦ ἔδαφους τῆς. Οὕτως ἡ χώρα δύναται νὰ διαιρεθῇ ὁμβρομετρικῶς εἰς δύο μέρη, τὸ δυτικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πλούσιον εἰς ὄμβριον ὕδωρ, καὶ τὸ ἀνατολικόν, τὸ σχετικῶς πτωχόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ἔτησιως πίπτον ὕδωρ ἀνέρχεται, εἰς τινὰς περιπτώσεις, μόλις εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ παρατηρουμένου εἰς τὸ δυτικόν. Ἡ ὁμβρομετρικὴ αὕτη διαφορὰ τοῦ δυτικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς χώρας δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ὁροσειρὰς αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται ἀπὸ ΒΒΑ πρὸς ΝΝΑ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναγκάζουσι τοὺς ὑγροὺς νοτίους ἢ νοτιοδυτικὸς ἀνέμους νὰ ἀνέλθωσι ταύτας. Οἱ ἀνοδικοὶ οὗτοι ἀνεμοὶ, ἀπογυμνούμενοι τοῦ μεγίστου μέρους τῆς ὑγρότητος αὐτῶν, πλουτίζουν εἰς ὄμβριον ὕδωρ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἀφήνοντες μόνον ὑπολείμματα τινὰ διὰ τὴν ἀνατολικήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ δυτικὴ Ἑλλάς εἶναι πλουσιωτέρα εἰς ρέοντα ὕδατα καὶ βλάστησιν, ἐνῶ ἡ ἀνατολικὴ εἶναι κατὰ πολὺ πτωχότερα.

Ἡ κανονικὴ ὁμως αὕτη ὁμβρομετρικὴ διαίρεσις διαταράσσεται εἰς τὸ βόρειον τμήμα τῆς χώρας. Ἐν Θεσσαλίᾳ παρατηρεῖται αὐξησις τῆς βροχῆς πρὸς ἀνατολάς, αἱ δὲ ἀνατολικαὶ κλιτύες τοῦ Πηλίου εἶνε πλουσιώτεραι τῶν δυτικῶν εἰς κατακρημνίσματα. Οἱ ΒΑ ἀνεμοὶ οἱ ὁποῖοι πνέουσι κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ἐμπλουτίζόμενοι δι' ὕδρατμῶν ἐκ τοῦ Β. Αἰγαίου, δίδουσι εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην βροχὰς, αὐξάνοντες τόσον τὰ ὄμβρια ὕδατα τῶν Θεσσαλικῶν ἄκτῶν ὅσον καὶ τὰ τῶν Βορειῶν Σποράδων νήσων (Σκύρου, Σκοπέλου κλπ.)

Αἱ πρώται βροχαὶ πίπτουσι συνήθως ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου ἢ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου, ἀπὸ δὲ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἀρχεταὶ κυρίως ἡ βροχερὰ ἐποχὴ τοῦ ἔτους. Ὁ Δεκέμβριος εἶναι, διὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χώρας, ὁ βροχερώτερος μῆν. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἡ βροχὴ ἀρχεταὶ βαθμηδὸν ἐλαττουμένη μέχρι τοῦ Ἰουνίου κατὰ τὸν ὁποῖον ἀρχεταὶ ἡ ξηρασία ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Μάϊος, ἂν καὶ εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ τὰ παράλια αὐτῆς καὶ τὰς νήσους, εἶναι μῆν ξηρός, ἐν τούτοις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς χώρας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα παρουσιάζει δευτερεῦον μέγιστον. Ἡ ξηρασία διαρκεῖ μέχρι καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου διακοπτομένη σπανίως ὑπὸ τινῶν βροχοφόρων καταγίδων, αἱ ὁποῖαι ὁροσιζουσι τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὸ ξηρὸν ἔδαφος κατὰ τὴν πνιγρὰν ταύτην ἐποχὴν τοῦ ἔτους. Οὕτως ἡ ἀνομβρία ἐν Ἑλλάδι, διαρκεῖ, κατὰ μέσον ὄρον, ἐπὶ 4 μῆνας. Ὑπάρχουσιν ὁμως ἔτη, καθ' ἃ ἡ ξηρασία παρατείνεται πολὺ πέραν τῆς συνήθους, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἀπὸ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, ἦτοι ἐπὶ 8 ὄλους μῆνας (Ἀθῆναι 1926). Τὸ ἐτήσιον ὕψος τῆς βροχῆς κατέρχεται τότε πολὺ ὑπὸ τὸ μέσον ἐτήσιον ὕψος αὐτοῦ. Τοιαῦτα ἔτη ἀνομβρίας παρετηρήθησαν τόσον εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅσον καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους.

Ἡ φήμη τῆς ξηρότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος δέον κυρίως ν'

ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀνώμαλον ἐτησίαν διανομὴν τῶν βροχῶν καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίως, κατὰ μέσον ὄρον, πίπτοντος ὀμβρίου ὕδατος τὸ ὀποῖον σχετικῶς δὲν εἶναι μικρόν. Αἱ βροχαὶ τῆς Ἑλλάδος χαρακτηρίζονται μᾶλλον διὰ τὴν ραγδαίότητα ἢ τὴν διάρκειαν αὐτῶν, εἶνε δὲ αὐταὶ συνήθως μικρᾶς διαρκείας, ἐνῶ αἱ ποσότητες τοῦ ὀμβρίου ὕδατος εἶναι μεγάλαι. Ὁ τρόπος οὗτος καθ' ὃν ἡ βροχὴ πίπτει πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ εὐεργετικὸς διὰ τὴν γεωργίαν, διότι ἀντὶ τὰ εἰσδύση αὕτη εἰς τὸ ἔδαφος σχηματίζει χειμάρρους, οἱ ὅποιοι ὀρμητικῶς ρέοντες, ἐπιφέρουσι σημαντικὰς ζημίας.

Χιῶν. Εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς νήσους ἡ χιῶν δὲν εἶναι σύνηθες φαινόμενον ἐν τούτοις ὅμως ἡ κρατοῦσα γνώμη ὅτι σπανιώτατα παρατηρεῖται δὲν εἶναι ἀκριβής. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι μόνον εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα ἡ χιῶν πίπτουσα διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, ἐνῶ εἰς τὴν λοιπὴν χώραν διαλύεται συνηθέστατα εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς. Αἱ πρῶται χιόνες παρατηροῦνται ἐν Ἑλλάδι περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου ἢ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου, σπανίως δὲ κατ' αὐτὸν τὸν Ὀκτώβριον, εἰς τινὰς ὄρεινὰς περιοχὰς. Κατὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον παρατηρεῖται ἐν Ἑλλάδι ὁ μέγιστος ἀριθμὸς ἡμερῶν χιόνος. Αἱ τελευταῖαι χιόνες παρατηροῦνται κατὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον εἰς τὰ ὄρη. Εἶναι δὲ ἐξαιρετικὸν φαινόμενον ἢ ἐν Δομοκῷ καὶ Λιδωρικίῳ πτώσις χιόνος ἢ παρατηρηθεῖσα κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον (1904).

Χάλαζα. Ἡ χάλαζα εἶναι γενικῶς συχνότερα εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δὴ συνηθέστερον παρατηρεῖται εἰς τὴν νότιον ἢ εἰς τὴν βόρειον. Ἐξετάζοντες τὴν χώραν ἐν συνόλῳ παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μεγίστη συχνότης ἀριθμοῦ ἡμερῶν χαλάζης παρατηρεῖται κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας, ἢ δὲ ἐλαχίστη κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον.

Καταιγίδες. Ἡ συχνότης τῶν καταιγίδων ἐν Ἑλλάδι παραβαλλομένη πρὸς χώρας τινὰς τῆς Μεσογείου εἶναι σχετικῶς μικρά. Ἐξεταζομένης τῆς χώρας ἐν τῷ συνόλῳ τῆς παρατηροῦμεν ὅτι τὸν μέγιστον ἀριθμὸν ἡμερῶν καταιγίδος παρουσιάζουσιν ὁ Ἰούνιος καὶ Ὀκτώβριος, τὸν δὲ ἐλάχιστον οἱ Ἰούλιος καὶ Αὐγουστος.

Ἡ περιοχὴ τῆς χώρας ἔνθα παρατηρεῖται ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς καταιγίδων εἶναι ἡ Ἥπειρος καὶ ἔπειτα ἡ Μακεδονία. Συνήθως ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλὰς παρουσιάζει μικρότερον ἀριθμὸν τῆς δυτικῆς, αἱ δὲ πλησίον τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς νῆσοι ὑπερτεροῦσι τὰς τοῦ Ἰονίου. Τέλος αἱ περιοχαὶ τῆς μικροτέρας συχνότητος καταιγίδων εἶναι τὸ Μυρτώφον Πέλαγος, αἱ ἀκταὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ Βοιωτία.

Νέφωσης. Ἡ Ἑλλὰς κειμένη εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἔνθα

ἐπικρατοῦσιν οἱ βόρειοι ἠπειρωτικοὶ ἄνεμοι, ἔχει, σχετικῶς, μικρὰν νέφωσιν. Γενικῶς ἐν Ἑλλάδι τὴν μεγίστην ἐτησίαν νέφωσιν παρουσιάζει ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Δυτικὴ Μακεδονία (55%) τὴν δὲ ἐλαχίστην τὸ νότιον Ἴόνιον, ἡ νοτιοανατολικὴ Πελοπόννησος καὶ τὸ νοτιοδυτικὸν Αἰγαῖον (32-35%).

Ὁ Αὐγούστος ἔχει συνήθως τὴν μικροτέραν νέφωσιν, αὕτη δὲ βαίνει συνεχῶς αὐξανομένη μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ὁ ὅποιος παρουσιάζει τὴν μεγαλειτέραν μέσην νέφωσιν.

Αἱ ἰσόθεροι καμπύλαι τῶν διαφόρων μηνῶν τοῦ ἔτους, ἀπὸ μὲν τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Αὐγούστου λαμβάνουσι χαρακτηριστικὴν διάταξιν παραλλήλως πρὸς τὸ γεωγραφικὸν πλάτος, ὑψίστανται δὲ ἰσχυροὺς μετασηματισμοὺς ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου, ἥτοι κατὰ τὴν περίοδον καθ' ἣν ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου ἀτμοσφαιρικαὶ διαταραχαί.

Τέλος, ὁ μὲν ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν αἰθρίων ἡμερῶν κυμαίνεται ἐν Ἑλλάδι μεταξὺ 165 καὶ 82 καὶ εἶναι μέγιστος ἐν Μυτιλήνῃ καὶ ἐλάχιστος εἰς Τρίκκαλα, ὁ δὲ ἐτήσιος ἀριθμὸς ἡμερῶν νεφοσκεπῶν κυμαίνεται μεταξὺ 91 καὶ 24 καὶ εἶναι μέγιστος εἰς Τρίκκαλα καὶ ἐλάχιστος εἰς Πειραιᾶ.

Ἡλιοφάνεια. Ὅλιγα χῶροι τῆς Εὐρώπης ἔχουσι τὴν ἠλιοφάνειαν τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ μεγαλειτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Φυσικὰ αἱ καμπύλαι ἴσης ἠλιοφανεῖας εἶναι διατεταγμέναι, κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ὡς αἱ ἰσόθεροι.

Ἡ ἐτησία διανομὴ τοῦ στοιχείου τούτου παρουσιάζει τιμὰς κυμαινομένας, εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς μεταξὺ 2300 καὶ 3200 ὥρων. Αἱ ὥραι ἠλιοφανεῖας παρουσιάζουσι τὴν μεγίστην αὐτῶν τιμὴν περὶ τὴν Ζάκυνθον (3107^ο) δευτερεῦον δὲ μέγιστον περὶ τὴν Μυτιλήνην (3053^ο). Τὴν ἐλαχίστην τιμὴν συναντῶμεν ἀνὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν (Κοζάνη 2390^ο) κατὰ δεύτερον δὲ λόγον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ νοτίου Αἰγαίου τὴν καθοριζομένην μεταξὺ Νάξου καὶ Δωδεκανήσων (Νάξος 2481^ο).

Ἡ μεγάλη διάρκεια τῆς ἠλιοφανεῖας τῶν περισσοτέρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος καθιστᾶ τὸ κλίμα αὐτῶν προνομιοῦχον ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως.

Ὀμίχλη, ἀχλύς, ὄρατότης. Ἡ ἀνωτέρα ὀμίχλη σπανίως παρατηρεῖται ἐν τῇ νοτίῳ Ἑλλάδι, ἔτι δὲ σπανιώτερον ἐν Ἀθήναις ἔνθα ὁ μέσος ἐτήσιος ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνωτέρας ὀμίχλης μόλις ἀνέρχεται εἰς δύο κατ' ἔτος. Ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ γενικῶς εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα, ὅπου αἱ κλιματικαὶ συνθήκαι παρουσιάζουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰς τῶν βορειοτέρων χωρῶν, τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι συνηθέστερον.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀνωτέρα ὀμίχλη εἶναι ἀρκετὰ σπανία, ἡ ὀμίχλη τοῦ ἐδάφους εἶναι φαινόμενον σύνηθες ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἡ θάλασσα καὶ

τὸ ὄρος διαμάχονται, οὕτως εἰπεῖν, μεταξύ των. Γενικῶς ἡ ἀνοιξίς παρουσιάζει εἰς τὸ πλεῖστον τῆς χώρας, τὸν μεγαλείτερον ἀριθμῶν ἡμερῶν κατωτέρως ὀμίχλης τὸ δὲ θέρος τὸν μικρότερον.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ὀμίχλης τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ξηρὰ ὀμίχλη ἢ ἀχλὺς εἶναι φαινόμενον σὺνήθες ἐν Ἑλλάδι ἰδία κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας καὶ μάλιστα κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας, ὅτε εἶναι ἀρκετὰ πυκνή, συντελοῦσα οὕτω εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς διανγείας τῆς ἀτμοσφαιρας.

Ἡ ὄρα ὅτις ἐν Ἑλλάδι εἶναι σὺνήθως πολὺ καλὴ φθάνουσα συχνότατα τὸν βαθμὸν τῆς ἐξαιρετικῆς.

Τὸ κλίμα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Αἱ χῶραι τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ ἰδία ἡ Ἑλλάς, ἐμελετήθησαν ἐπισταμένως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κλίματος αὐτῶν ἐντὸς τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Πλεῖστοι ἐπιστήμονες, ἰδία ἀρχαιολόγοι καὶ ἱστορικοί, προσεπάθησαν, ν' ἀποδώσωσι τὸ πρὸς δυσμὰς ῥεῦμα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς κλιματικὰς ἀλλαγὰς ἐπελθούσας εἰς τὰς χώρας ταύτας κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

Ἡ Ἑλλάς, λίκνον τοῦ συγχρόνου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὑπῆρξεν τὸ κυριώτερον σημεῖον τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ὁ Φαλμαραῦερ, ὁ Φράας, ὁ Λέφιους καὶ τελευταίως ὁ Χάντιγκτον ἦσαν οἱ κύριοι ὑποστηρικταὶ τῆς θεωρίας τῆς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους μεταβολῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπέκρουσαν πολλοὶ ἐπιστήμονες ὡς ὁ Χέν, Χέλδράιχ, Νόυμαν, Πάρτς, Φίλιπσον, ὁ δὲ Δ. Αἰγινήτης εἰς μελέτην στηριχθεῖσαν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως καὶ καρποφορίας τοῦ φοίνικος ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Θεοφράστου μέχρι σήμερον, ἀναιρεῖ πειστικώτατα τὴν θεωρίαν ὅτι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος μετεβλήθη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μέση θερμοκρασία διαφόρων τόπων τῆς χώρας οὐδὲ κατὰ ἓνα βαθμὸν μετεβλήθη, ἐντὸς δύο καὶ ἡμισείας χιλιετηρίδων. Τὴν κλιματικὴν σταθερότητα τῆς Ἑλλάδος κατέδειξεν καὶ ὁ Η. Γ. Μαριολόπουλος, στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν ἡμερομηνιῶν τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ θερισμοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡσιόδου μέχρι σήμερον, αἱ ὁποῖαι παρέμειναν αἱ αὐταί. Ἐκ τούτων δυνάμεθα ἀδιστακτῶς νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος οὐδεμίαν αἰσθητὴν μεταβολὴν ὑπέστη κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡσιόδου διάστημα τῶν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἑκατονταετηρίδων.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σταθμοί	Ύψος Σταθμοῦ (εἰς μέτρα)	Γεωγραφικόν πλάτος	Γεωγραφικόν μήκος (Α. τῆς Γρ.)	Θερμοκρασία μέσος	Σχετικὴ ὕγρασία	Επικράτων ἀνεμῶς	Νέφους	Ύψος βροχῆς (εἰς χιλιοστά- μετρα)	Ἡμέραι βροχῆς	Ἡμέραι χύονος (ἐπὶ 1000)	Ἡμέραι χάλασης (ἐπὶ 1000)	Ἡμέραι καταγλιτός (ἐπὶ 1000)
Θεσσαλονίκη	70	40° 40'	22° 58'	16,1	66,8	SW	4,5	486,1	93,4	13,4	6,2	57,3
Ἰωάννινα *	465	39 40	20 53	14,6	70,4	NW	5,0	1195,4	137,1	13,3	11,4	90,8
Λάρισα	75	39 39	22 25	16,3	69,2	E	4,5	518,4	97,8	10,7	4,3	19,9
Κέρκυρα	15	39 37	19 55	17,9	73,2	S	3,9	1171,6	97,1	1,6	13,8	46,2
Τρίκαλα	113	39 33	21 46	16,3	67,0	W	5,2	738,3	116,5	17,9	2,0	36,2
Ἄρτα	58	39 10	20 58	17,3	71,7	E	4,2	1080,1	101,2	2,3	13,0	61,4
Μυτιλήνη *	12	39 06	26 35	17,2	73,7	N	3,4	658,0	75,5	3,3	6,1	37,0
Λαμία	108	38 54	22 26	17,3	—	E	4,5	583,9	85,6	9,2	1,4	12,7
Χαλκίς	11	38 28	23 37	18,1	65,8	N	4,3	432,3	86,1	9,6	4,4	21,8
Πάτρα	40	38 15	21 44	18,2	68,8	W	3,8	707,2	103,0	1,6	10,3	43,6
Ἀθήναι	107	37 58	23 43	17,5	59,8	NE	4,0	383,9	81,9	9,7	7,0	40,6
Ζάκυνθος	6	37 47	20 53	18,7	67,6	NW	3,2	1114,8	100,4	2,2	16,9	32,7
Ναύπλιον	8	37 34	22 49	18,3	64,6	N	3,6	495,1	67,2	4,7	1,8	23,0
Τρίπολις	665	37 31	22 23	14,4	66,3	SW	4,0	808,9	107,7	24,9	9,0	13,8
Νάξος	7	37 06	25 24	18,7	—	N	4,7	380,2	72,2	5,7	5,9	29,6
Σπάρτη	217	37 05	22 25	17,5	65,2	N	3,9	818,6	85,8	6,0	4,8	34,8
Καλαμάρι	9	37 02	22 05	19,0	67,0	N	3,7	839,2	91,4	0,8	5,0	28,0
Θήρα	288	36 25	25 24	17,3	67,9	N	3,8	357,3	55,6	4,9	10,3	27,0
Κύθηρα	178	36 09	23 00	18,7	64,6	W	3,6	616,4	43,1	1,0	3,9	7,5
Ἡράκλειον (Κρήτης*)	33	35 19	25 06	19,1	65,1	NW	4,0	510,2	96,8	11,0	5,3	21,9

Σημ. Τὰ στοιχεία τοῦ ἀνωτέρω πίνακος ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ὑπὸ συγγραφήν ἔργου τῶν κ. Μαριολοπούλου καὶ Λεβαθηνού «Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος». Τὰ στοιχεία ἀναφέρονται εἰς τὴν περίοδον παρατηρήσεων 1900-1929, ἐκτός τῶν τῆς βροχῆς αἶμα ἀναφέρονται εἰς τὴν περίοδον 1894-1929. Οἱ Σταθμοὶ οἱ ὅποιοι συνοδεύονται ὑπὸ (*) ἔχουσι μικροτέραν σχετικῶς περίοδον παρατηρήσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατωτέρω αναφέρονται αἱ ἐργασίαι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευσαν ὡς βοήθημα πρὸς σύνταξιν τῆς παρούσης μελέτης :

- ΛΙΓΙΝΗΤΟΥ Δ., Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος. 2 τόμοι (I: Τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν. II: Τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς). Ἐν Ἀθήναις, 1907-1908.
- » Μετέωρα. Ἀθήναι, 1921.
- FINTIKLIS TH., L' évaporation à Athènes. Annales de l' Observ. Nat. d' Athènes. Tome XI, p. 211. Athènes, 1931.
- KUX R. Kritische Studien zu den temperaturverhältnissen Griechenlands. Dissertation. (Ecrité à la Machine). Leipzig, 1921.
- LIVATHINOS A., Sur la nébulosité en Grèce. Annales de l' Observ. Nat. d' Athènes. Tome VIII, p 34. Athènes, 1926. L' insolation en Grèce. Annales de l' Observ. Nat. d' Athènes. Tome IX. p. 56. Athènes, 1926.
- » Ἐπὶ τοῦ ὕγρομετρικοῦ χαρακτήρος τῆς Ἑλλάδος. Πρακτικὰ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, τόμ. 6, 1931, σ. 264.
- MARIOLOPOULOS E. G., Étude sur le climat de la Grèce. Precipitation. Stabilité du climat depuis les temps historiques. Paris, 1925.
- » Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἐλευθεροδάκη. Τόμ. 5, σελ. 267. Ἀθήναι, 1929.
- » et LIVATHINOS A., Marche et répartition géographique des orages en Grèce. Praktika de l' Acad. d' Athènes, t. 4, 1929, p. 282.
- STANGE A., Versuch einer Darstellung der griechischen Windverhältnisse und ihrer wirkungsweise. Dissertation. Meissen. 1910.

